

SLOVO A SLOVESNOST

Časopis pro otázky teorie a kultury jazyka
založený v roce 1935 Pražským lingvistickým kroužkem
ročník 68 číslo 4

A journal for the theory of language and language cultivation
founded in 1935 by the Prague Linguistic Circle
volume 68 number 4

Vedoucí redaktor/ Editor-in-Chief: Jan Kořenský

Výkonný redaktor/ Editorial Assistant: Petr Kadeřka

Redaktorka anglických textů/ English Language Editor: Tamah Sherman

Redakční rada/ Editorial Board: Tilman Berger (Tübingen), Neil Bermeel (Sheffield), Mirek Čejka (Brno), František Daneš (Praha), Juraj Dolník (Bratislava), Jana Hoffmannová (Praha), Petr Karlík (Brno), Miroslav Komárek (Olomouc), Alena Macurová (Praha), Olga Müllerová (Praha), Jiří Nekvapil (Praha), Pavel Novák (Praha), Karel Oliva (Praha), Patrick Sériot (Lausanne), Petr Sgall (Praha), Ludmila Uhliřová (Praha)

Vydává Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, veřejná výzkumná instituce

Published by the Czech Language Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic, a public research institution

Redakce/Address: Slovo a slovesnost, Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Letenská 4, 118 51 Praha 1, Czech Republic, tel. (+420) 225 391 441, e-mail <slovo@ujc.cas.cz>

Vychází čtyřikrát do roka/ Published quarterly

Toto číslo vyšlo v listopadu 2007/ This issue was published in November 2007

SLOVO A SLOVESNOST je citováno v Bibliografii Językoznawstwa Slawistycznego, Bibliografii české lingvistiky, Bibliographie Linguistique/ Linguistic Bibliography, Modern Language Association International Bibliography, The Year's Work of Modern Language Studies.

SLOVO A SLOVESNOST is cited in Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego [Slavic Linguistics Bibliography], Bibliografie české lingvistiky [Czech Linguistics Bibliography], Bibliographie Linguistique/ Linguistic Bibliography, Modern Language Association International Bibliography, The Year's Work of Modern Language Studies.

Elektronická verze časopisu **SLOVO A SLOVESNOST** je dostupná na internetové adrese/ The electronic version of **SLOVO A SLOVESNOST** is available at: <<http://www.ceeol.com>> (Central and Eastern European Online Library).

Informace o předplatném podá a objednávky přijímá redakce Slova a slovesnosti a výhradní distributor firma MYRIS TRADE, s. r. o., P. O. Box 2, 142 01 Praha 4, tel. 234 035 200, fax: 234 035 207. Další distributorské firmy nejsou oprávněny titul v ČR šířit. Cena předplatného pro české předplatitele: 308 Kč.

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s. p., odštěpný závod Praha, čj. nov 6204/97 ze dne 1. 4. 1997. – Reg. č. MK ČR E 559.

Zahraniční předplatné vyřizuje výhradně firma Kubon & Sagner. Objednávky vyřizované jinými firmami nejsou v souladu se smluvními vztahy vydavatele a jsou šířeny nelegálně.

All foreign orders are processed exclusively by the agency: Kubon & Sagner, Buch Export-Import GmbH, D-80328, München, BRD, fax: 004954218-218. Foreign orders processed by other subscription agencies are not in compliance with the agreement between the publisher and the above mentioned agency and are distributed illegally.

Toto číslo je v prodeji v knihkupectví Fišer FF UK, nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1, tel. 222 319 516, v prodejně Academia, Národní tř. 7, 110 00 Praha 1, tel. 224 229 649, Václavské nám. 34, 110 00 Praha 1, tel. 224 223 511, nebo Na Florenci 3, 110 00 Praha 1, tel. 224 814 621.

Sazba: Marcela Hladíková. Tiskne PBtisk Příbram, Prokopská 8, 261 02 Příbram VI.

© Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

OBSAH/CONTENTS

<i>Ladislav Nebeský – Pavel Novák: Větné faktory a jejich podíl na analýze věty III</i>	243–255
Sentence factors and their role in sentence analysis III	
<i>Juraj Dolník: Normálny stav normy spisovného jazyka</i>	256–270
The normal state of the norm of the standard language	
<i>Stefan Michael Newerkla: Areály jazykového kontaktu ve střední Evropě a německo-český mikroareál ve východním Rakousku</i>	271–286
Language contact areas in Central Europe and the German-Czech micro-area in Eastern Austria	
Sprachkontaktareale in Mitteleuropa und das deutsch-tschechische Mikroareal in Ostösterreich	
R o z h l e d y / D i s c u s s i o n	
<i>Jiří Nekvapil: Kultivace (standardního) jazyka</i>	287–301
Cultivation of (standard) language	
Культивация (стандартного) языка	
R e c e n z e / B o o k r e v i e w s	
Český jazykový atlas, 5. díl (<i>Karel Kučera</i>)	302–305
František Štícha (ed.): Možnosti a meze české gramatiky (<i>Josef Štěpán</i>)....	305–311
Anna Rácová – Ján Horecký: Slovenská karpatská rómčina: Opis systému	
Anna Rácová – Ján Horecký: Syntax slovenskej karpatskej rómčiny (<i>Viktor Elšík</i>)	311–314
Detlev Blanke: Interlingvistika: Cesty k odborné literatuře (<i>Jiří Zeman</i>)....	315–317
K r o n i k a / C h r o n i c l e s	
Pavel Novák – lingvista, kolega, přítel (<i>Zdeněk Starý</i>)	318–319
Ladislav Zgusta (20. 3. 1924 – 27. 4. 2007) (<i>František Čermák</i>)	319–320

Větné faktory a jejich podíl na analýze věty III

LADISLAV NEBESKÝ – PAVEL NOVÁK

Sentence factors and their role in sentence analysis III

ABSTRACT: This article is a continuation of our previous paper (Nebeský & Novák 1996) in which the partial stages between a sentence and its syntactic analysis were established. Their definition was based on the specific features of a sentence, called sentence factors, which can be blocked in the actual realization of the sentence. In addition to the word order, two other sentence factors were considered: inflectional realization (the selection of the “forms” of all lexemes in a sentence) and lexical realization (the selection of the lexemes belonging to the same conjugation or declension paradigm for each content word of a sentence). In the present article, the concept of a sentence factor is viewed from a broader perspective and the objective of its use is extended. One more sentence factor, context, is considered a complement to the original factors and individual modifications of the word order and inflectional realization are listed. Our attention is mainly focused on the criticism of a lexical realization factor. Its original definition is retained but the factor itself is replaced by a cluster of “lexical” factors.

Key words: sentence analysis, sentence factor, sentence factor blocking

Klíčová slova: větný rozbor, větný faktor, blokování větného faktoru

*Ústav lingvistiky a ugrofinistiky FF UK
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
<ladislav.nebesky@ff.cuni.cz>*

Normálny stav normy spisovného jazyka

JURAJ DOLNÍK

The normal state of the norm of the standard language

ABSTRACT: The author poses the question of when the norm of the standard language is in a normal state. This state correlates with a normal state of the users of this language which is based on a genuine feeling of normality. This feeling originates in a basic socialization situation in which an individual acquires a language norm as well as other types of standardization in a natural way. When the “artificial” standard language appeared, individuals found themselves in a socialization situation in which a language user could not rely on the genuine feeling of normality alone. However, the democratization of the standard language creates conditions for a “historical” revitalization of the normal state of the user. Still, the revitalization of this state is, in a retarding manner, influenced by an attitude of standardized acceptance towards the codified norm, which is connected with an artificial feeling of normality. The suggestion of normality typical for each standardization has a particularly strong influence. Moreover, from the position of codification, the users are under pressure to enforce the rational perception of the standard language. This pressure leads to the standardization of a “slave-like” dependence of users on the untouchable nature of a codified norm.

Key words: norm, normality, standard language, feeling of normality, standardization, rationalization of perception of the standard language, language self-confidence, elite restrictivism, rational liberalism

Kľúčové slová: norma, normálnosť, spisovný jazyk, pocit normálnosti, štandardizácia, racionalizácia vnímania spisovného jazyka, jazykové sebavedomie, elitársky reštriktivizmus, racionálny liberalizmus

*Katedra slovenského jazyka FiFUK
Gondova 2, 818 01 Bratislava, Slovensko
<juraj.dolnik@fphil.uniba.sk>*

Areály jazykového kontaktu ve střední Evropě a německo-český mikroareál ve východním Rakousku

STEFAN MICHAEL NEWERKLA

Language contact areas in Central Europe and the German-Czech micro-area in Eastern Austria

ABSTRACT: Not only does pluricentric German display characteristic features of Standard Average European, but it also comprises several distinguishing features in various contact areas with Baltic, Finno-Ugrian and Slavic languages. Therefore, it seems justified to speak not only of one Central European language area, but of several varyingly distinct and overlapping language contact areas in Central Europe. Like isoglosses, which constitute certain dialect areas in dialectology, bundled language contact phenomena distinguish certain contact areas from others. A major language contact area in Central Europe – merely one out of several – is the contact zone which we can associate with the former centre of the Austro-Hungarian Empire, with German, Hungarian, Czech and Slovak as its core languages as well as Polish and Slovene as its only partially involved peripheral languages. From this contact area, a micro-area emerged in Vienna and Eastern Austria that was particularly affected by the influence of Czech on German.

Key words: language contact areas, Central Europe, German-Czech language contact, Czech influence on German, Austria

Klíčová slova: areály jazykového kontaktu, střední Evropa, německo-český jazykový kontakt, působení češtiny na němčinu, Rakousko

ZUSAMMENFASSUNG

Sprachkontaktareale in Mitteleuropa und das deutsch-tschechische Mikroareal in Ostösterreich

Die sprachliche Situation in der Mitte Europas hat sich über viele Jahrhunderte hinweg bis heute als sehr komplex erwiesen. Das plurizentrische Deutsche wurde und wird in unterschiedlichen Varietäten in einem Sprachraum mit beträchtlicher Nord-Süd-Ausdehnung gesprochen bei gleichzeitig in früheren Jahrhunderten bis weit nach Osten reichender Verbreitung. So wie das Deutsche heute einerseits Merkmale des europäischen Normaltyps (*Standard Average European*) aufweist, so sind auch in den diversen Kontaktbereichen mit den baltischen, finnougriechen und slawischen Sprachen differenzierte Erscheinungen auf den unterschiedlichsten Ebenen festzumachen, die es gerechtfertigt erscheinen lassen, nicht von *einem* mitteleuropäischen Sprachareal zu sprechen, sondern besser von mehreren, unterschiedlich großen und verschiedentlich stark ausgeprägten, einander bisweilen überschneidenden *Kontaktarealen in Mitteleuropa*. So wie in der dialektologischen Forschung Isoglossenbündel bestimmte Dialektgebiete hervortreten lassen, so heben gebündelte Sprachkontakterscheinungen bestimmte Kontaktareale von einander ab. Ein solches zentrales Sprachareal in Mitteleuropa – aber eben nur eines von mehreren – bildet zweifellos jener Kontaktbereich, den wir in groben Zügen mit dem Kerngebiet des alten Österreich assoziieren können und der Deutsch, Ungarisch, Tschechisch und Slowakisch als Fokussprachen sowie Polnisch und Slowenisch als nur teilweise beteiligte Marginalsprachen umfasst. Aus diesem Kontaktareal lässt sich unter anderem ein Subareal herauschälen, dass vor allem durch den Einfluss des Tschechischen auf das Deutsche in Ostösterreich bzw. Wien geprägt wurde.

Institut für Slawistik der Universität Wien

Universitätscampus AAKH Hof 3, Spitalgasse 2–4, 1090 Wien, Österreich

<stefan.newerkla@univie.ac.at>

Jiří Nekvapil

Kultivace (standardního) jazyka

Cultivation of (standard) language

ABSTRACT: This paper outlines the basics of the Prague School concept of language cultivation and main features of how it has been put into practice in the Czech Republic, and compares this approach with current language planning in Sweden. The paper aims at (1) placing the Prague School concept of language cultivation within the framework of international sociolinguistics, (2) pointing out that this concept contributes only partially to solving the language problems of contemporary societies, (3) outlining the possibilities of language cultivation in the post-modern era, while paying attention to language standardization, de-standardization and management. The author argues that the access of the Czech Republic to the EU will change the language situation of the country including the focus of and attitudes toward language planning.

Key words: language cultivation, language (de-)standardization, language management, language planning, functional differentiation of spelling, Czech, Swedish, Romani, Prague School

Klíčová slova: kultivace jazyka (kultura jazyka), (de)standardizace jazyka, jazykový management, jazykové plánování, funkční diferenciacie pravopisu, čeština, švédština, romština, Pražská škola

РЕЗЮМЕ

Культивация (стандартного) языка

Статья содержит основные положения пражской концепции «языковой культуры», а также основные положения ее практического применения в Чешской республике. Таким образом статья дает возможность сопоставления данной концепции с теорией и практикой культивирования языка в разных странах, что иллюстрировано на примере Швеции. В статье ставятся следующие задачи: 1. Включить проблематику пражской «языковой культуры» в понятийный аппарат международной социолингвистики; 2. Указать на то, что эта концепция только ограниченно вносит вклад в решение языковых проблем современных обществ, даже более ограниченно, чем считается обычно; 3. Обозначить возможности культивации языка в постмодернистском периоде; основное внимание при этом обращается к понятиям стандартизации, дестандартизации и языкового менеджмента.

*Ústav lingvistiky a ugrofínistiky FF UK
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
<jiri.nekvapil@ff.cuni.cz>*